

10 MINUTEN

Even tijd voor
de reclassering

Rechters

Openbaar Ministerie

Onderzoekers

Politiek

Hulpverleners

Medewerkers reclassering

Gemeenten

Woningcorporaties

Politie

Werkstrafbedrijven

Beetje beschaving

Dam opwerpen

Klokken gelijk zetten

10 MINUTEN

Even tijd voor
de reclassering

- 3 Respect voor roots
- 5 Dijkwacht voor dader
- 7 Straf moet voorspelbaar zijn
- 9 Nieuw model gaat van tekentafel naar praktijk
- 11 De daders komen in beeld
- 13 Veiligheid zit tussen de oren
- 15 Licht staat op groen
- 17 Hollandse kost in de bak
- 19 Alle wegen leiden naar Rome
- 21 Einde aan het zwartepieten

Even stilstaan

Geen 10-minuten. Eén seconde. Eén hartenklop. Langer duurt de overgang tussen twee jaren niet. Toch is het een bijzonder moment. Een beetje bizar zelfs: voor- en achteruitkijken tegelijk. Wensen doen bovendien: alle geluk, goeds en gezondheid. Een wens die alle 31.536.000 seconden van 2010 raakt. Reclassering Nederland begint vol enthousiasme aan het nieuwe jaar. Vol kansen, resultaten, verwachtingen. We zijn zeker van de inzet en betrokkenheid van onze medewerkers. We vertrouwen op de kracht van samenwerking met velen. We gaan met z'n allen die 31.536.000 seconden tot een succes maken.

Sjef van Gennip, algemeen directeur

Politiek

Rechterlijke macht

Gemeenten

Medewerkers reclassering

Respect voor roots

HIJ PLEIT VOOR BESCHAVING, ALEXANDER PECHTOLD. Volgens de leider van D66 horen heftige onderbuikgevoelens niet thuis in de wereld van het recht. 'Ik gruw van geroep om wraak, doodmaken, dwangarbeid en levenslang achter de tralies zetten. Ik zie dan een felheid en verbeterheid, waarin ik Nederland niet herken. We mogen niet loskomen van onze wortels en onze geschiedenis. De samenleving willen we beschermen. Slachtoffers verdienen compassie. En daders hebben recht op een eerlijk proces en een tweede kans.'

Alexander Pechtold constateert dat uitgerekend Wilders met zijn PVV nationale waarden en verworvenheden overboord wil gooien. Door pleidooien om verdachten al onder een gevangenisregiem te brengen. Door afschaffing van het stelsel van tbs met het bijbehorende zicht op terugkeer in de samenleving. Door de roep om zwaardere straffen en verbanning. Maar ook kijkt hij met argusogen naar de VVD en het CDA. Zij lijken binnen de rechtspleging mee te doen aan een wedstrijd: hard, harder, hardst.

'Beschaving is niet meer dan een verflaagje dat bij de minste regen verdwijnt'

Auguste Rodin

Geleerde lessen. 'Kijk naar de afgelopen eeuwen en decennia. Weg met de doodstraf. Geen stokslagen of verminkingen meer. Geen verbanning. Geen kerkers met weggegooide sleutels. Beschaving dus. In discussies over tbs, de behandeling van verdachten en de strafmaat constateer ik soms een stuitend gebrek aan historisch besef. Voor mij hoeft je ook over nut en noodzaak van de reclassering niet te discussiëren.'

Moreel gezag. 'Het internationaal bevorderen van de mensenrechten staat in onze grondwet. Hopelijk niet als dode letter. Je kunt anderen pas op doodstraf of religieuze wetgeving aanspreken, als je zelf het goede voorbeeld geeft. Met humane wetten en een fatsoenlijke behandeling van verdachten en daders.'

Reclassering. 'Op de televisie zie je regelmatig voormalige drugsverslaafden, prostituees en criminelen. Met name in EO-programma's. Ik zou graag wat vaker zien dat deze bekeringen niet aan een Hogere Macht worden toegeschreven. Maar ook aan geloof in jezelf, met de juiste inspiratie en prikkels van anderen.'

Recidive voorkomen. 'Een celstraf is overzichtelijk maar niet per se de juiste knop om gedragsverandering in gang te zetten. Rechters moeten meer ruimte krijgen om te experimenteren met voorwaardelijke straffen en bijzondere bepalingen. Ook ruimte om goed gedrag te belonen. Maatwerk met toezicht van de reclassering.'

In balans. 'Het is onzin om met een roze bril naar daders te kijken. Honing en azijn, wortel en stok. Je kunt hen een wereld aan mogelijkheden voorhouden, als ze mee willen werken. Maar ze moeten weten dat je ook de stok gebruikt die achter de deur staat. Dat maakt voorwaardelijk straffen kansrijk.'

Tweede kans. 'Perspectief is het sleutelwoord. Ondersteuning bij opleidingen of het zoeken van werk. Daders gepast speelruimte en vrijheid gunnen. Wanneer ze de kans krijgen om hun leven en toekomst weer in eigen hand te nemen, schiet de motivatie met procenten omhoog.'

Professionele kritiek. 'Advies is welkom. De reclassering mag ook gerust tegen de politiek zeggen dat deze de plank misslaat. Nog mooier is het, wanneer ze het debat voedt met successcijfers. Met goede voorbeelden. Met duidelijke verbanden. Monitoren en turven dus. Dat hoort bij haar werk en daar moet ze ruimte en geld voor krijgen.'

Na de gevangenis. 'Snelle, acceptabele huisvesting. Geld om te leven. Een uitdagende werkomgeving of behoorlijke scholing. Herstel van sociale contacten. Zonder lokale inzet en beleid hebben ex-gedetineerden geen kans. Maar er mogen geen grote verschillen zijn tussen bijvoorbeeld Groningen en Maastricht. Dit maakt bemoeienis van de reclassering nodig en welkom. Op dit terrein deelt ze verantwoordelijkheden met de gemeente.'

Werkstraf. 'Goed als boetedoening en als stimulans om gedrag te veranderen. Prima als ze ook nog in te zetten is als opmaat naar werk. Maar als je blijft geen Amerikaanse toestanden met kettingen en opvallend gekleurde overalls. De schandpaal hebben we afgeschaft, weet u nog...?'

Helder standpunt

'Veiligheid kan niet volledig gegarandeerd worden. We moeten ons bewust zijn van het feit dat niet alle maatschappelijke problemen die tot onveiligheid leiden opgelost kunnen worden door het uitvaardigen van een verbod of het verhogen van de strafmaat.'

Rechterlijke macht

Vrijwilligers

Politie

Dijkwacht voor dader

CHRIS WILSON FELICITEERT NEDERLAND ALVAST. In Groot-Brittannië coördineert hij COSA. 'Circles of Support and Accountability'. Groepen vrijwilligers omringen zedendelinquenten. Dat sorteert effect: verheugend weinig recidive. In Nederland gaat de methode ook scoren, voorspelt Chris Wilson. 'Vergelijk het maar met jullie dijken. Er is altijd bewaking. Vrijwilligers houden de boel in de gaten en staan klaar om in actie te komen. Samen met de professionals.'

In 2002 start psychotherapeut en reclasseringsexpert Chris Wilson met tien circles. Tien kringen van zo'n vijf vrijwilligers. Elke groep ziet op één zedendader toe. Inmiddels functioneren meer dan honderd circles in Engeland, Wales en Noord-Ierland. Het recidivecijfer is nul. Nederland heeft inmiddels zijn eerste kring, in Den Bosch. Reclassering Nederland is actief betrokken bij de prof. Avans Hogeschool doet begeleidend onderzoek.

'Wij blijven hem net zo lang treiteren tot hij zelf voor de trein springt.'

Zelfbenoemde pedojagers Monique Terpstra en Diana van Oudenalder in Vrij Nederland

‘Geen nieuwe slachtoffers. Zo luidt ons mantra. De samenleving beschermen, dat staat voorop. Getrainde vrijwilligers houden zedendelinquenten in het vizier. Door zeer regelmatig contact met hen te hebben. Een telefoontje, een wandeling, sportieve activiteiten, de verjaardag vieren. Ze zijn geoefend om vroege signalen te herkennen, die erop wijzen dat iemand opnieuw in de fout dreigt te gaan. Bij gevaar voor terugval schakelen de vrijwilligers professionals in, zo nodig de politie.’

‘Erover praten is de eerste stap. Een belangrijke! Veel daders krijgen domweg de kans niet om hun probleem te bespreken. Ze verdwijnen in de anonimiteit. Om hen heen ontstaat een geheimzinnige, duistere sfeer. En vervolgens vergrijpen ze zich opnieuw. Met COSA voorkom je sociaal isolement en emotionele eenzaamheid. Twee risicofactoren minder. Vroeg of laat komt tussen de vrijwilligers en de zedendelinquent een gesprek op gang over diens problemen. Dat is het begin van een oplossing. En voorkomt nieuwe slachtoffers.’

‘Dit heet een innovatieve aanpak. Maar eigenlijk is er niets nieuws onder de zon. COSA doet wat elke gezond functionerende groep, clan, samenleving moet doen. Lastpakken omringen met aandacht en zorg. Ze vooral niet verstoten of opjagen. Want dan ben je nog verder van huis. Het professionele circuit kan het niet alleen. Politie, justitie en andere instanties hebben simpelweg te weinig capaciteit om iedere mogelijke overtreder intensief te controleren. Vrijwilligers vormen een verbindende schakel. Tussen samenleving, daders en de professionals.’

‘Geloof en hoop als bron. Mennonieten vormden de eerste kring. Dat was in 1994 in Canada. Daar werd COSA al snel een doorslaand succes. Engelse Quakers hoorden erover en brachten het idee in 2000 naar hun moederland. In veel kerken is het vanzelfsprekend dat je als vrijwilliger bijdraagt aan de samenleving, ook als het gaat om zo iets als veiligheid. Veel van de eerste vrijwilligers kwamen uit gelovige gelederen. Maar allerlei mensen zien dat COSA werkt. Ook de officiële instanties hebben het in de gaten. Het verspreidt zich nu als een lopend vuur over Groot-Brittannië. Hier is de bereidheid om dit soort werk te doen sowieso groot. In Nederland gaat dit ook aanslaan, daarvan ben ik overtuigd.’

In het buitenland vooral werk van vrijwilligersorganisaties.
In Nederland mogelijk onderdeel van het reclasseringswerk.

Meer over COSA, folders, factsheets, wetenschappelijk onderzoek,
interviews: www.reclassering.nl/verdieping/cosa

Politie

Rechterlijke macht

Politiek

Herman Bolhaar, hoofdofficier van justitie te Amsterdam

Straf moet voorspelbaar zijn

HET IS DUIDELIJK WAT HEN WACHT. Plegers van straatcriminaliteit in Amsterdam weten waar ze aan toe zijn, op voorhand. Binnen een paar dagen na arrestatie volgt een taakstraf. Uit te voeren in de wijk waar het delict is gepleegd. En zo mogelijk ter compensatie van slachtoffers. Streng, serieus, snel. De Amsterdamse hoofdofficier Herman Bolhaar wil naar een vaste menukaart van sancties. Dan kunnen ketenpartners daders krachtig corrigeren en begeleiden naar beter gedrag.

'Degenen die goed willen, moeten alle ruimte krijgen', bepleit hoofdofficier Herman Bolhaar. In 2008 trad hij op als leidsman van het Amsterdamse parket. Hij gelooft in het stimuleren van goed gedrag. 'Maar kwaadwillenden moeten serieus, streng en snel worden gestraft. Dat dient helder en voorspelbaar te zijn.'

'Je moet de straf op het gedrag laten aanhaken, dat zal hoogstwaarschijnlijk meer effect sorteren.'

Peter Schleijsen, projectleider pilot Optimalisering voorwaardelijke sancties arrondissement Maastricht in Dagblad De Limburger.

‘Van een straf een kans maken. Als mensen in de fout gaan, moet je twee lijnen uitzetten. Het strafrecht dient te zorgen voor zichtbare en merkbare correcties. Daarnaast geloof ik in het geven van kansen aan degenen die goed gedrag vertonen. Natuurlijk met duidelijke voorwaardelijke sancties en een stok achter de deur. Je moet ze op de huid zitten en dat vraagt om strak toezicht. Grijpt betrokkene geboden kansen niet aan of gaat hij opnieuw in de fout, dan weet hij ook dat er geen tweede kans komt. De scheidsrechter fluit maar één keer.’

‘Vaker elektronisch toezien. Op de een of andere manier is toezicht met inzet van elektronische middelen een te weinig gebruikt instrument. Ook ons parket maakt er relatief weinig gebruik van. Het is goed dat de reclassering het in de schijnwerpers zet. Maar het is ook aan ons – als professionals – om ons er meer in te verdiepen. Het moet een vast onderdeel zijn in de gereedschapskist.’

‘Zichtbaar en voorspelbaar reageren. Aan lastige jongeren in Amsterdam communiceert de politie de spelregels. Dat gebeurt in de buurten, op straat. Als iemand de regels overtreedt, krijgt hij lik op stuk. Op voorhand is duidelijk wat consequenties van onaanvaardbaar gedrag zijn. Dat heeft een afschrikwekkende werking. Deze strategie vraagt van alle partners in de keten dat we ook op de werkvloer zeer nauw samenwerken. Dan kunnen we zonder aarzelingen en vertragingen dat beleid uitvoeren.’

‘Slachtoffers meer aandacht geven. De nadruk ligt doorgaans op daders. Begrijpelijk, maar laten we de slachtoffers vooral niet vergeten. Je kunt bijvoorbeeld een taakstraf zo organiseren dat daders schade moeten herstellen. Stel dat een jonge vandaal bijvoorbeeld een ruit heeft ingegooid. Zet hem dan aan het werk om te repareren. Of we laten hem de kosten van herstel terug betalen.’

Voorwaardelijke sancties kunnen gedragsverandering stimuleren. In vier arrondissementen waaronder Amsterdam draait een proefproject om de toepassing te optimaliseren.

- Herstel van schade
- Vrijheidsbeperking
- Gedragsinterventies en cursussen
- Behandeling in inrichting of ambulante zorg

Politiek

Rechterlijke macht

Medewerkers reclassering

Werkstrafbedrijven

Nieuw model gaat van tekentafel naar praktijk

DE WERKSTRAF VERANDERT. Op vele fronten. Het succesnummer van strafend Nederland is aan een nieuwe editie toe. De tekentafel van de reclassering ligt inmiddels boordevol schetsen en studies. De contouren van het nieuwe model doemen op. Voortbouwen op sterke punten. Zwakke broeders extra aandacht en begeleiding bieden. Vaker combinaties maken met andere straffen. Wegpoetsen van storende regionale verschillen. Stroomlijnen van het werkproces. Officieren van justitie en rechters nadrukkelijk adviseren over uitvoering en uitvoerbaarheid. En over de hele linie de communicatie versterken.

René Poort, plaatsvervangend hoofd Beleid van Reclassering Nederland, heeft het verandertraject op de rails gezet. Samen met de andere reclasseringsorganisaties en Justitie. Beleidsmedewerker Eefje de Ruijter coördineert de implementatie. Samen kijken ze een beetje voor- en een beetje achteruit. 'Onderzoeken wezen uit dat weinig mis was met de werkstraffen. Maar tegelijk leverden ze tal van aangrijpingspunten voor verbetering.'

'Goed begonnen is het halve werk'

Aristoteles

Grieks filosoof 384 - 322 voor Christus

Beter benutten. Het leren van weer volwaardig meedraaien in de samenleving krijgt extra aandacht. Werkstraf Plus dus. Veel gestraften slepen een baaierd aan grote en kleine problemen met zich. Soms zijn die zelfs een hinderpaal om de werkstraf tot tevredenheid af te ronden. Geen werkritme. Zwart of grijs inkomen. Geldzorgen. Drankzucht. Achterstallige administratie en papierkraam. Geen dak boven het hoofd. Eefje de Ruijter: 'Neem de mensen die om de haverklap bij vrienden of bekenden op de bank moeten slapen. Iemand die op deze manier z'n hebben en houwen in een weekendtas vervoert, raakt in de problemen. Die komt te laat of niet opdagen. Zo zijn er 1001 voorbeelden. Op vrijwillige basis gaan we mensen begeleiden om hun leven op orde te krijgen. Een werkstraf is ook een prima vehikel om mensen weer naar een baan te leiden. En als ze zorg nodig hebben, is dat misschien wel onze eerste zorg.'

Beter bestraffen. Soms is meer of wat anders nodig dan een werkstraf. Niet altijd landt dat in het vonnis. Een deel van de oorzaak ligt mogelijk in de bestaande adviespraktijk. Bij veel mislukte werkstraffen blijkt er geen advies te zijn ingewonnen. Niet gevraagd, niet gegeven. Onderzoek naar succes- en faalfactoren van de werkstraf bracht dat aan het licht. René Poort: 'Rechters en officieren van justitie koersen blijkbaar recht op hun doel af. Geen cel? Dan is de keuze: voorwaardelijk, werkstraf of boete. De een te zwaar, de ander te licht, niet in de portemonnee te raken? Ik denk dat ze dan vaak automatisch op de taakstraf uitkomen. Wij willen het zo organiseren, dat ze ons vragen of deze ook uitvoerbaar is. En misschien kunnen we op de bagagedrager van de taakstraf nog wat anders leggen. Ook zie ik goede mogelijkheden om de taakstraf te combineren met een voorwaardelijke straf. Als iemand een kort lontje heeft, kan een agressietraining opgelegd worden. Of eerst de cel en dan leren werken. Er is op die manier een rijker arsenaal.'

Beter bewaken. De organisatie van de werkstraffen kent regels en termijnen. Deze zijn voor verbetering vatbaar. Net als het bewaken ervan. Bij mislukte werkstraffen is er bovendien behoefte aan meer eenheid in argumentatie en terminologie. Uit onderzoek blijkt dat een snelle start helpt. Ook een duidelijk beleid rond waarschuwingen heeft meerwaarde. Eefje de Ruijter: 'Niks vrijblijvendheid troef. Het is een serieuze straf. Die is bij voorbaat mislukt als de veroordeelde niet komt opdagen. Dus niet alleen snel uitnodigen, maar ook de ernst benadrukken. Dat kan door aanwezig te zijn tijdens zittingen waar de officier van justitie als schikking een werkstraf aanbiedt. De reclasseringswerker slaat dan meteen spijkers met koppen en komt tot afspraken met de dader. Aan een intake gaat een schriftelijke uitnodiging vooraf. Niet iedereen geeft daaraan gehoor. Aanbellen en de brief overhandigen heeft aanzienlijk meer resultaat. Dat heeft een proef uitgewezen. Misschien is dat wel een goede manier om voortaan daders met de neus op de harde feiten te drukken.'

Het project 'Werkstraf werkt': minder terugval in de misdaad, meer nadruk op resocialisatie.

Verder:

- minder mislukte straffen
- meer en gericht adviseren, consequente uitvoering
- goed geregelde wacht- en doorlooptijden
- duidelijke maatregelen bij mislukking

Politie

Gemeenten

Hulpverleners

Ander perspectief werkt

De daders komen in beeld

'HET GING EIGENLIJK HEEL GELEIDELIJK. Het begon met een duw. Die duw werd een klap, een dreun, een trap. Ja en toen... Ik wist dat ik fout zat, maar het gebeurde gewoon! En dat terwijl ik echt veel van d'r hou. Misschien had ik daarom toch de moed om te bellen. Ik dacht: nu is het genoeg.' Met een nieuw radiospotje richt Justitie zich in de nieuwe publiciteitscampagne voor het eerst op plegers.

De Wet Huisverbod is sinds een jaar van kracht. De burgemeester kan plegers van huiselijk geweld tien dagen verbieden om thuis te komen. En om contact met het slachtoffer op te nemen. Een afkoelingsperiode. De hulpverlening heeft tijd en ruimte om op gang te komen. Deze is ook gericht op de dader. De reclassering kan daar een rol bij spelen: toezicht, begeleiding, training.

'De drempel wordt door deze spot een stuk lager gelegd voor mijn gevoel en ik hoop dan ook van harte dat dit zal gaan leiden tot meer aanvragen voor hulpverlening door de daders zelf, die vaak zelf ook weer slachtoffer zijn'

e-mail van slachtoffer in reactie op de campagne

Verandering van perspectief. 'In ons vak moet je continu keuzes maken: in je doelgroep én in je boodschap.' Maarten van Rooij is hoofd communicatieadvies bij het ministerie van Justitie. 'Het verhaal voor slachtoffers en omstanders ligt dicht bij elkaar. Maar na twee jaar was dat naar ons gevoel redelijk bekend. Dus durfden we de blik te richten op de plegers. Dat sluit ook mooi aan bij wetgeving en beleid. Het tijdelijk huisverbod wil dat daders hun gedrag veranderen.' Selina Pelupessy is sinds kort werkzaam als trainer Terugval Preventiegroep Huiselijk Geweld bij Reclassering Nederland. Ze ziet de accentverlegging in de campagne wel zitten: 'Je wilt toch vooral dat iemand niet opnieuw de fout in gaat. Met de juiste hulp lukt dat. Het begint met een beter zicht op de eigen persoonlijkheid. En op de verantwoordelijkheid voor iemands daden.'

Een mens kan veranderen. 'Bij onze campagne tegen geweld op straat kregen we steeds vaker te horen kregen dat we te weinig doen aan preventie. We zouden ons te veel neerleggen bij het feit dat het geweld er is.' Maarten van Rooij geeft aan gevoelig te zijn voor het maatschappelijk debat. 'Het voorkomen van recidive en de persoonsgerichte aandacht voor daders is een speerpunt van ons beleid.' Trainer Selina Pelupessy: 'Als ze de eerste keer binnenkomen zien ze zichzelf vaak als slachtoffer. Het ligt aan de partner dat de stoppen doorsloegen. De motivatie om mee te doen komt aanvankelijk van buitenaf: de veroordeling, die voorwaardelijke straf. Maar pas als ze zelf willen, is er kans op verandering. Laatst kregen de deelnemers als opdracht: schrijf een brief aan het slachtoffer. Geef aan waar je spijt van hebt en waarom. Geen goedpratens, geen 'ja, maar'. Wat de aanleiding ook was, die klap was teveel. Toen hij het uit zijn pen zag vloeien, drong het keihard tot hem door: zo wil ik niet zijn.'

Een kwestie van gevoelens. 'We laten het geweld bewust niet zien of horen. We willen niet dat slachtoffers schrikken en dichtklappen.' Maarten van Rooij licht de gekozen aanpak toe. 'Uit onderzoek blijkt bovendien dat veel slachtoffers bang zijn om hulp te zoeken. Omdat dat het einde van hun relatie kan betekenen. Moeilijk, zeker als er kinderen in het spel zijn. Die drempel willen we verlagen: mensen kunnen er samen uitkomen.' Selina Pelupessy: 'Waar mogelijk betrekken we de partner in de training. Anticipeer. Help elkaar. Loop iemand niet achterna om per se die discussie af te maken. Laat die oude koeien maar even in de sloot liggen.' Ze snapt de frustratie vaak wel: 'Sommige situaties zijn akelig voorspelbaar. Je ziet dat iemand het bloed onder de nagels van de ander vandaan haalt. Toch wil je voorkomen dat deze over het kookpunt heen gaat en geweld gebruikt. Dat kan alleen door iemand bewust te maken: wat triggert mijn agressie, waar zit mijn rode knop? Ik leer hen valkuilen te herkennen. Deze om te buigen naar manieren om het anders te doen. Bijvoorbeeld op tijd een time-out. Training maakt hen meester van een situatie. Meester van hun gevoelens.'

Campagne 2008:

- 83 procent van de Nederlanders is bereikt
- 81 procent herkent boodschap: zoek hulp
- 52 procent betrokkenen voelt zich aangespoord tot actie
- 50.023 unieke bezoeker op website

www.steunpunthuiselijkgeweld.nl

Justitie-autoriteiten

Onderzoekers

Ministeries

Professor dr. Frans Leeuw

Veiligheid zit tussen de oren

‘EEN EERSTE, DUIDELIJKE KNIK IN DE TERUGVAL. Maar nog geen Schaffhausen waterval.’ Aldus prof. dr. Frans Leeuw. De terugval in de misdaad is gedaald, van 59 naar 54 procent. Dat blijkt uit de recidivemonitor van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). De WODC-directeur heeft een idee waarom minder daders opnieuw de fout in gaan. Maar niets is zeker in de wetenschap. Frans Leeuw kijkt uit naar onderzoek dat meer licht kan werpen op oorzaken en achtergronden van recidivevermindering en gedragsverandering.

Het is veel méér dan spelen met cijfers. Professor dr. Frans Leeuw verdiept zich onder meer in het effect van overheidsmaatregelen op het gedrag van burgers. Dat doet hij in opdracht van diezelfde overheid, als directeur van het Wetenschappelijk Onderzoeks en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Justitie. En aan de Universiteit Maastricht als hoogleraar Recht, openbaar bestuur en sociale wetenschappen.

‘Als men wil dat op vergrijpen straffen blijven staan, dan is het beslist noodzakelijk om beloningen uit te loven voor verdiensten’

Machiavelli (1469-1527), politicus en filosoof

‘Het begin van wijsheid. Dat is het denken in belonen en straffen. Reclassering, zegt men, werkt met honing en azijn. Een inspirerende metafoer. Het zet de deur open naar die belangrijke vraag: Hoe kun je mensen tot beter, gezonder en veiliger gedrag aanzetten?’

‘We leven in een interventiestaat. Er zijn de laatste decennia steeds meer handhavende instanties gekomen en ook meer sancties en straffen. Ik zet een kanttekening bij het heilige geloof in interventies. Vooral als het om een soort ‘beleidshomeopathie’ gaat. Overheidsmaatregelen gespeend van werkzame stoffen.’

‘Mensen zijn ingewikkelde wezens. We zijn een bak vol spieren, zenuwen, hormonen enzovoorts. Heel veel factoren bepalen ons gedrag. Dat valt niet zo eenvoudig te sturen of af te dwingen als de bedenkers van wetten en sancties soms lijken te denken.’

‘We zien patronen. Wetenschap kan grote lijnen in al die gedragsuitingen onderkennen. Soms zijn de constanten verschillend ‘aangekleed’ maar kun je toch daar doorheen kijken. Dezelfde mechanismen functioneren her en der en daarop is het dan verstandig ‘aan te grijpen’.

‘Gedragsverandering vraagt tijd. Bij een infrastructuurproject als de HSL vinden we het gewoon dat het twintig jaar duurt voordat de trein een beetje rijdt. Van veranderingen van gedrag verwachten we soms overnight succes. Dat moet je veel meer tijd geven.’

‘Niet te vroeg juichen. We zien voor het eerst een knik in de grafiek. Van een doorbraak spreken is mogelijk te vroeg. We hebben bijvoorbeeld nog geen wetenschappelijk onderbouwd beeld van de oorzaken van de daling. Maar het is ook niet zo dat we niets weten!’

‘Samenwerking loont. Dat is mijn hypothese. Veiligheidsorganisaties werken in ketens. Er zijn nu al tal van regionale veiligheidshuizen. De afgelopen jaren is de rechtshandhaving geïntensiveerd. Erkenningscommissie toetsen instrumenten. Al die inspanningen en ontwikkelingen lijken thans de eerste vruchten af te werpen.’

‘Oorzaken bestuderen. Naast het netjes bijhouden van recidivecijfers, is het interessant om te onderzoeken waarom ze dalen. Wat werkt wel en wat niet? Ook externe factoren kunnen meewegen. Bijvoorbeeld de trend dat burgers zich steeds beter beveiligen. Misschien remt dat recidive ook af.’

‘Hersenen onder de loep. Het kabinet trekt 20 miljoen aardgasgeld uit voor fundamenteel onderzoek naar hersenen en gedrag. Fantastisch. Daarmee kunnen we onderzoek gaan doen naar biologische, sociale en psychologische drijfveren achter gedrag in relatie tot veiligheid.’

Agressief en antisociaal gedrag tasten de sociale veiligheid aan. Er is behoefte aan effectieve methoden om problematisch gedrag in de kiem op te sporen en om zulk gedrag om te buigen. Het Nationaal Initiatief Hersenen en Cognitie organiseert de komende jaren fundamenteel wetenschappelijk onderzoek dat daarvoor de basis kan leggen. Het WODC coördineert het thema Hersenen en Veiligheid. www.hersenenencognitie.nl

Rechterlijke macht

Hulpverleners

Medewerkers reclassering

Invoering vernieuwd toezicht

Licht staat op groen

HET NIEUWE RECLASSERINGSTOEZICHT IS GEREED. Strafrechtelijk Nederland kan ermee gaan werken. Er is een duidelijke balans gevonden tussen controle en begeleiding. Niemand wordt over één kam geschoren en toch is er eenheid in spelregels en werkprocessen. Het reclasseringstoezicht kent voortaan drie niveau's. Het lijkt zo logisch, maar de realisatie had heel wat voeten in aarde: hoe groter het risico op recidive en schade, hoe zwaarder het regiem. De inzet van menskracht en middelen houdt hiermee gelijke tred. Daders en verdachten, officieren van justitie, rechters, ze weten voortaan allemaal waar ze aan toe zijn. Want afspraak is altijd afspraak.

De reclasseringsorganisaties zijn niet over één nacht ijs gegaan. Meer dan twee jaar ligt er tussen basisontwerp en invoering. Bedenken, overleggen, bijstellen. Anderhalf jaar is er in de praktijk proefgedraaid. Met vallen en opstaan. Met toenemende geestdrift en overtuigingskracht. Op 1 november 2009 gaat het licht op groen.

'Ik ben positief over het nieuw ontworpen toezicht. Het is een goed concept. Van alle daders staan de gegevens overzichtelijk in het systeem. Compleet met recidivegevaar, risico-inschatting en plan van aanpak. Samen met landelijke richtlijnen en afspraken leidt dat tot duidelijkheid en zekerheid. Voor justitie, maar ook voor de maatschappij.'

**Pricilla Brugman – reclasseringswerker Alkmaar,
deelnemer focusgroepen**

Professioneel draagvlak. Voor de reclassering is Redesign Toezicht een ongekennde operatie. De drie organisaties zetten adviseurs, toezichthouders en administratieve ondersteuners bij elkaar in een speciale testunit. Ook schakelen ze meer dan driehonderd medewerkers direct in. Zogeheten focusgroepen speuren naar de best mogelijke koppeling tussen theorie en praktijk, naar mogelijkheden om het ontwerp aan te scherpen. In meer dan twintig bijeenkomsten komen ze met kritiek, commentaar, aanwijzingen. In feite schrijven ze samen de regels voor het nieuwe toezicht. Jos ter Voert, manager van de Testunit Redesign Toezicht: 'Om voor de finetuning zoveel mensen uit de praktijk te gebruiken, daar ben ik behoorlijk trots op. Het is ontzettend waardevol om hun kennis te combineren met wetenschappelijke methoden en moderne inzichten.'

Uniform beleid. Het herontwerp staat of valt met een goede uitvoering. Binnen de reclasseringsorganisaties, maar ook daarbuiten. Openbaar Ministerie zit in een sleutelrol. Bij in- en doorvoering. Tijdens de testfase is het pad zoveel mogelijk geplaveid. Joris Heerkens, nalevingscoördinator in de testunit: 'Als daders zich niet aan de voorwaarden houden, gaat er een seintje naar het Openbaar Ministerie. In het verleden was het daar dan zoeken naar iemand om te overleggen. Een handicap. In de test hadden we een vaste contactpersoon. Gevolg: veel snellere beslissingen. Het Openbaar Ministerie heeft dit goed opgepikt. Ze stelt nu in elke regio een vast iemand aan. Dat houdt de lijnen overzichtelijk en hanteerbaar. Dit betekent meteen een stap vooruit voor de rechtsgelijkheid: in vergelijkbare zaken volgen dezelfde consequenties. Gelijke monniken, gelijke kappen dus.'

De praktijk klopt. Maatwerk is een modewoord. Toch wil het nieuwe toezicht dat leveren. Daders krijgen wat ze nodig hebben. Reclasseringswerkers ook. Nalevingscoördinator Joris Heerkens: 'De geplande contactmomenten maken het mogelijk om de juiste tijd en aandacht te besteden aan begeleiding. Soms streng zijn, soms motiveren en stimuleren. Controle en begeleiding zijn verweven. En we krijgen de professionele vrijheid om daar een goede verhouding in te vinden.' Zware misdrijven en groot herhalingsgevaar bepalen de inzet van mensen en middelen. Manager Jos ter Voert: 'Een zwerver die twintig keer een brood steelt, moet je aanpakken. Maar linker is iemand die een ander een mes in de rug steekt en dat zomaar nog eens kan doen. Dan zijn stevige controle en een strak regiem noodzakelijk. In de praktijk werkt dat. Bij de invoering van de nieuwe aanpak krijg ik van de werkers lovende reacties. Het cliëntvolgsysteem is eenvoudig in te vullen. De toewijzing van niveaus logisch. Ze kunnen er goed mee werken. Prachtig toch?'

Het toezicht

- richt zich altijd op de naleving van opgelegde voorwaarden
- signaleert dreigende overtreding en neemt passende actie
- omvat altijd een meldingsplicht en face-to-face contacten
- werkt gestandaardiseerd met niveaus en nalevingsregels
- accepteert geen overtreding van afspraken of opgelegde regels

Vrijwilligers

Gevangeniswezen

Maatschappelijk dienstverleners

Vrijwilliger in het buitenland

Hollandse kost in de bak

'DE VOLDOENING IS GROOT. Een jong meisje. Met d'r vriendje in Duitsland gepakt wegens cocaïnesmokkel. Volledig in de knoop. Nu is ze terug in Nederland en gaat weer naar school. Het is fantastisch om te zien dat een jong leven een nieuwe kans krijgt. Dat maakt me trots. Op haar. Op de rechter omdat hij oren heeft naar het reclasseringsrapport dat hij onder ogen krijgt. Op mijn eigen bijdrage. Maar ik ben slechts één van de schakels in het geheel.'

Elly Verbeek-Halling, vijftig, is sinds vier jaar vrijwilliger bij Reclassering Nederland. Ze bezoekt gedetineerden in een buitenlandse cel. Ze heeft al in verschillende regio's en dus gevangenissen gewerkt. Momenteel zit ze in de zuidwesthoek van Duitsland. Daar begeleidt ze dertien gedetineerden in drie verschillende plaatsen. Succesvolle resocialisatie is haar doel. Bijna 300 collega's wereldwijd delen deze missie. Voortaan Oud en Nieuw in huiselijke kring dus.

'Eén van de voordelen van in het buitenland wonen is, dat je bij het televisiekijken de reclame tenminste niet snapt.'

Woody Allen,
Amerikaans filmregisseur en acteur

‘99,9 procent reageert positief. Ik stel me direct voor, maar vaak kennen ze me al. Van naam, van verhalen, van anderen. Voor hen ben ik geen schooljuf maar ook niet één van hen. Eerder een klankbord. Zij kunnen hun verhaal kwijt, ik luister. Wat ze vertellen blijft bij mij. Natuurlijk maak ik mijn verslagen, maar privé zaken komen de kamer niet uit. Dat waarderen ze zeer. De tijd speelt ook een rol. In twee of drie jaar bouw je natuurlijk wel wat op.’

‘De impact is groot. Zeker als ze voor de eerste keer vastzitten. Alles is hen afgenomen. Ze denken dat ze niks meer op eigen kracht kunnen of mogen. De taal is anders. Duitsers deugen niet. Het eten smaakt niet zoals thuis. Niks is meer goed, de wereld is vergaan. Ze lijken lamgeslagen. Afhankelijk. Stapje voor stapje krabbelen ze op. Ik help daarbij.’

‘Vreemd en ontheemd voelen. Het is alweer heel wat jaren geleden dat ikzelf naar Duitsland ben gekomen. De taal sprak ik toen al redelijk. Toch liep ik ook tegen veel dingen aan: alles nieuw, alles anders dan je gewend bent. Ik had de vrijheid om zaken uit te zoeken. Maar in hun geval blijft het een gevangenis. Een beperking. Daarom is het zinvol om juist deze mensen te helpen.’

‘Dakloos terugkeren is funest. Dat scenario moeten we voorkomen. Het consulaat, mijn coördinator, samen werken we er hard voor. Ik ga met gedetineerden in gesprek over de toekomst. In de meeste gevallen kan ik wel inschatten hoe de kansen liggen. Het thuisfront speelt mee: wacht daar een gespreid bedje of niet?’

‘Voor familieleden ben ik belangrijk. Voor een moeder die niet kan komen, ben ik de enige die haar kind regelmatig ziet. Een vader belt me dagelijks omdat hij met z’n zorgen zit. Per geval bepaal ik mijn inzet het hoe betrokken ik raak. Eenmaal op vrije voeten willen sommige ex-gedetineerden contact houden. Dat hou ik af: ik was een stukje in je leven, nu stap ik er weer uit. Het is tijd om vooruit te kijken, maak er wat van!’

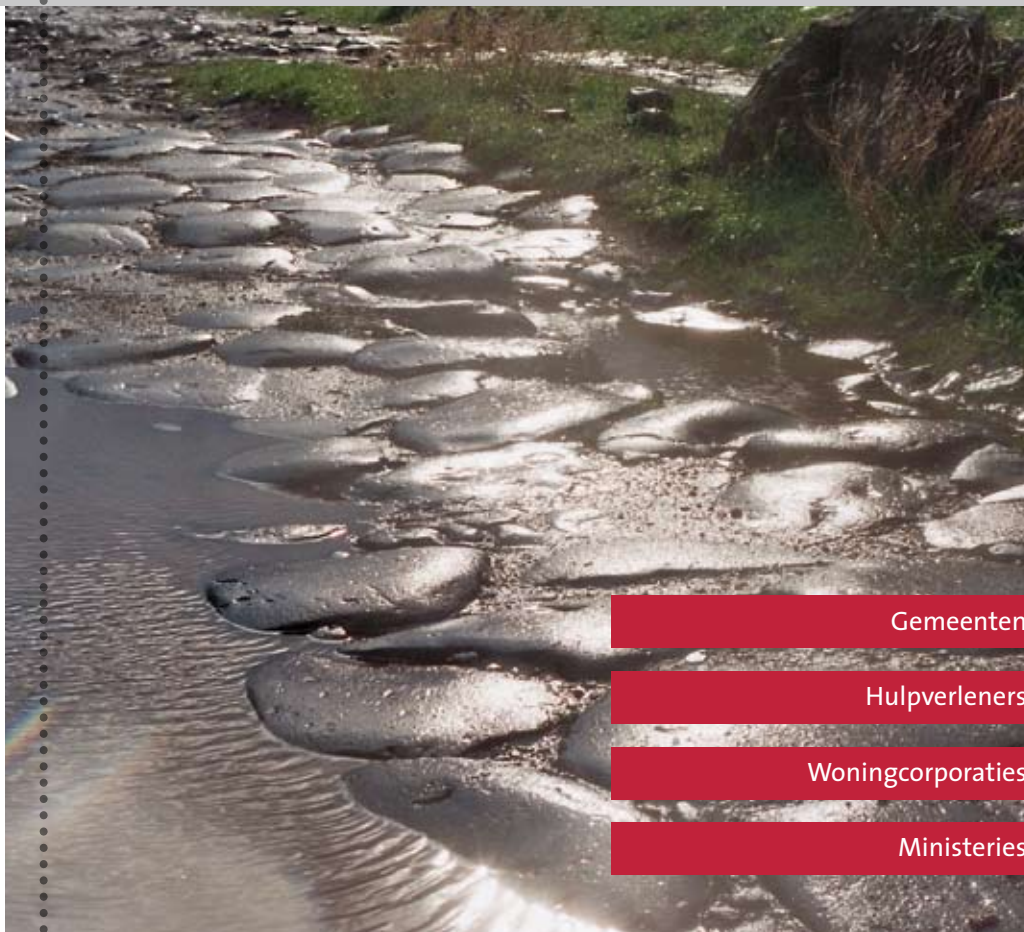
Bureau Buitenland

- 2600 Nederlanders gedetineerd in 90 landen, bijna 300 vrijwilligers
- 2008: 6422 bezoeken aan 1825 Nederlandse gedetineerden
- 345 daarvan volgden een door Bureau Buitenland aangeboden studie

www.reclassering.nl -> buitenland

10
MINUTEN

1000000

Gemeenten

Hulpverleners

Woningcorporaties

Ministeries

Gemeentelijke trajecten

Alle wegen leiden naar Rome

DE STRAF ZIT ER OP. De deur van de gevangenis gaat open. De thuisgemeente is al op de hoogte. Ze bekijkt de mogelijkheden tot begeleiding. Waaraan is behoefte? Psychische opvang? Hulp bij het vinden van een woning? Studie of een baan? Meerdere wegen leiden naar Rome. Maar het doel is overal hetzelfde: zorgen dat mensen een volwaardige plek in de samenleving verwerven. En vooral: niet terugvallen in de criminaliteit.

Het samenwerkingsmodel Nazorg ex-gedetineerde burgers regelt de overgang van gevangenis naar gemeente. Taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd: informatie-uitwisseling, verstrekking van identiteitsbewijzen, huisvesting, werk en inkomen, schulden en zorg. Het budget is er. De departementen stellen jaarlijks allerlei bedragen beschikbaar. Uit meerdere potjes is te putten. Het grootste bevat zelfs 150 miljoen euro. Maar dan de invulling. Neem Deventer en Leidschendam-Voorburg. Ieder een één kant van het land. Ieder een eigen aanpak.

'Binnen de gemeente ligt de terugkeer van gedetineerde burgers in de samenleving op het snijvlak van veiligheid en zorg. Dat komt ook tot uiting in de doelen die we willen bereiken met goede nazorg. Aan de ene kant gaat het om het terugdringen van overlast en criminaliteit. Aan de andere kant is ook het welzijn van burgers, die echt beter af zijn buiten het criminele circuit, van belang.'

Annamarie Jorritsma, Vereniging Nederlandse Gemeenten

Iedereen moet meedoen. 'Vroeger vielen ex-gedetineerden tussen wal en schip. Maar nu nemen we ze bij de hand, begeleiden hen naar een zinvol leven.' Aan het woord is Natasja Smit. Binnen de gemeente Deventer coördineert zij opvang en zorg. Daar is nazorg de taak van RegiZorg. Deze speciale BV is opgericht door de gemeente en Salland zorgverzekeringen. Natasja Smit: 'Na de gevangenis is er vaak psychologische hulp nodig. RegiZorg is daarom een geschikte partner. Zij weet de weg in de reguliere zorg. Maar er is méér. Onze burgers moeten zich veilig kunnen voelen. Daarom willen we dat ex-gedetineerden meedoen in de samenleving. Een baan hebben. Zo willen we natuurlijk ook terugval in de misdaad verminderen.' Daarover wil ze met de reclassering in 2010 afspraken maken.

Verwachtingen concreet maken. 'Graag delen we onze kennis en expertise met de gemeente.' Maar Anja Ran wil boter bij de vis. De regiomanager van Reclassering Nederland daarover: 'We zijn geen vrijwilligersorganisatie. Maar dat begrijpt de gemeente ook wel. Onze expertise, met dwang en drang werken met dit type mensen, is waardevol. Graag maken we daarover heldere afspraken. Over de exacte invulling moeten alle partijen goed nadenken en overleggen: om hoeveel mensen gaat het, wie is waar verantwoordelijkheid voor? En natuurlijk moeten we zorgen dat onze medewerkers betrokken blijven bij de totaliteit van het reclasseringswerk. Daar heeft de gemeente ook profijt van.'

Ervaring inhuren. Leidschendam-Voorburg pakt het anders aan. Ze besteedt de nazorg uit aan de regio Den Haag van Reclassering Nederland. Gregor Rensen, wethouder sociale leefbaarheid, spreekt uit de grond van zijn hart: 'Als mens en als bestuurder maak ik me zorgen over personen die steeds weer de mist in gaan. Ik ben ervan overtuigd dat goede begeleiding die recidive enorm terug kan brengen. Wij hebben de regie en de reclassering doet voor ons de uitvoering. Ze heeft daar de nodige ervaring mee: herkent problemen en draagt oplossingen aan. Is maatschappelijke begeleiding nodig? Of is het een kwestie van snel aan het werk en regelmaat en levensritme bevorderen? Haar kennis is een waardevolle aanvulling op onze voorzieningen. Die zetten we met overtuiging in. Want we voelen ons verantwoordelijk voor al onze inwoners. Ook als het om een ex-gedetineerde of om een psychiatrisch patiënt gaat. Je zou kunnen zeggen: iedereen is ons even lief.'

In de startblokken. De gemeente krijgt vanuit de gevangenis tijdig een melding. De reclassering brengt vervolgens behoeften in kaart en koppelt deze terug. Marian Melchior is bij Reclassering Nederland in regio Den Haag manager van de Unit Specials. Daaronder valt de nazorg. 'Door het signaal van de gemeente staan we op scherp als iemand vrijkomt. Niemand glipt door de mazen van ons hulpnet. En niemand gaat ongewild kopje onder.'

Verhoudingsgewijs zitten veel gedetineerden kort achter de tralies.

Jaar	Uitstroom	< 2 weken	< 2 maanden	< 6 maanden
2006	37.641	25%	62%	83%
2007	37.046	27%	61%	82%
2008	33.733	27%	63%	84%

Politiek

Openbaar Ministerie

Ministeries

Internationale spelregels voor eenheid in strafrecht

Einde aan het zwartepieten

SINTERKLAAS 2011. Europa doet zichzelf een cadeautje: meer eenheid in de rechtspleging. Tevens komt een einde aan het Zwartepieten over het gelijk van de straffen. Op vijf en zes december worden achtereenvolgens twee kaderbesluiten van kracht. Het eerste regelt dat daders voor het uitzitten van hun gevangenisstraf aan het land van herkomst kunnen worden overgedragen. Het tweede regelt de in- en export van bijzondere sancties. Voorwaardelijke en werkstraffen gaan mee naar het moederland.

De kaderbesluiten geven de 27 lidstaten een impuls om nauwer samen te werken. Zo werpen ze ook hun schaduw vooruit op het reclasseringswerk. Advies en toezicht gaan immers mee de grens over.

*Ik ben overal tegen. Tot ik een besluit neem,
dan ben ik ervoor. Lijkt me logisch.*

Johan Crujff,
Nederlands voetballer en coach

Van verschil naar vertrouwen. Strafwaardigheid en straftoemeting verschillen per land. Stoelend op een oud gezegde: 's lands wijs, 's lands eer. Maar aan de horizon doemt nu eenheid op. 'Een goeie zaak', vindt Ronald van Vuure. Hij bereidt de invoering van de kaderbesluiten bij het Openbaar Ministerie voor. En is tevens de spil in het internationale loket van de regeling. 'Soms is het lood om oud ijzer. Neem Spanje. Dat beloont goed gedrag. Iemand krijgt bijvoorbeeld zes jaar cel. Voor elk in de gevangenis gewerkte dag gaat er een dag van z'n straf af. In het beste geval komt dat op de helft van de gevangenis-tijd uit. In Nederland maakt Voorwaardelijke Invrijheidstelling vroeged vrijkomen mogelijk. De voorwaarden zijn anders, maar per saldo maakt het niet uit. We zijn in ieder geval nu zo ver dat we er niet meer moeilijk over gaan doen.' Leo Tigges, centrale projectmanager op het ministerie van Justitie, is enthousiast maar niet naïef: 'Vertrouwen moet je verdienen. Harde cijfers dienen als bewijs. Dat vraagt om onderzoek. Voortdurend evalueren en – waar nodig – bereid zijn om bij te sturen.'

Van wet naar werkelijkheid. De verplichte overname van vonnissen werkt door op alternatieven van celstraf. Leo Tigges: 'Taakstraffen, bijzondere voorwaarden, toezicht. Ze staan lang niet overal op de kaart. Dat moet en gaat veranderen. Als we echt werk willen maken van wederzijdse erkenning, hoort overdracht van reclasseringswerk daarbij. Voor toezicht en werkstraffen is dat snel duidelijk. Maar ook in de advisering is Europees nog een wereld te winnen.' Ronald van Vuure vult aan: 'Een jongeman heeft tijdens z'n vakantie in Duitsland iets verkeerd gedaan. Al tijdens z'n voorarrest moet de reclassering er op afstappen. Aankloppen met de vraag: zien jullie er iets in om reclasseringstoezicht op te leggen in plaats van die celstraf? We moeten met z'n allen toe willen naar een situatie waarin de argumentatie en het advies van de reclassering doorslaggevend zijn. Zij zijn experts, zij weten wat werkt.'

Van besluit naar beleid. Volwaardig weer een plek vinden in de samenleving, voorkomen dat iemand terugvalt en opnieuw de fout in gaat, ook internationaal. Leo Tigges: 'Het bord ligt er. Nu de spelregels nog. En de slimste manier om het spel samen te spelen. Kijken bij de burens kan en mag. Leer en adopteer. Succesformules moet je opsporen en promoten. Onder elkaar, voor elkaar. Een internationale databank voor best practices kan daarbij helpen. Als smeeroilje voor een snelle invoering van de kaderbesluiten.' Ronald van Vuure: 'Er moet nationale wetgeving komen die ruimte biedt aan professionals. Regels en richtlijnen dienen vooraf helder te zijn. Het begint met samen om de tafel zitten. Om te sparren én om spijkers met koppen te slaan: hoe gaan we het doen. Ik stel ons graag als gastland voor. De koffie staat klaar. Of een lekker buitenlands biertje.'

Kaderbesluit 947: alternatieve en voorwaardelijke sancties

- ingangsdatum: 6 december 2011
- taakstraffen, voorwaardelijke veroordelingen, v.i.
- centrale autoriteit: Openbaar Ministerie; samenwerking met Reclassering

Meer informatie

- www.cep-probation.org
- <http://eur-lex.europa.eu>

10 minuten nummer 8, december 2009
commentaar en suggesties: info@srn.minjus.nl

CONCEPT EN TEKST Het Kantoor, Utrecht
FOTOGRAFIE Hollandse Hoogte (Michiel Wijnbergh, Maarten Hartman),
Peter Oey, Chris Pennarts, Peter van der Struijs
VORMGEVING Studio MM, Eck en Wiel
DRUK Roto Smeets, Utrecht
BEGELEIDING afdeling Media & Communicatie
ISSN: 1877-0150

AAN DE SLAG MET DADERS EN VERDACHTEN